Published and distributed under permit (No. 781), authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Jersey City, New Jersey. — By Order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ — РІК XXIX. ЧИСЛО 73. ДЖЕРЗИ СИТІ, Н. ДЖ., ВІВТОРОК, 29-го МАРТА, 1921. — VOL. XXIX. No. 73. JERSEY CITY, N. J., TUESDAY, MARCH 29, 1921. THREE CENTS

Горожанки Злучених Держав домагаються світового розоруження.

ЖІНОЧИЙ КОМІТЕТ СВІТОВОГО РОЗОРУЖЕННЯ ВІДБУВ МИНУЛОЇ НЕДІЛІ ВІЧА В 15 СТЕЙТАХ ЗА РОЗОРУЖЕННЄМ.

ВАШИНГТОН, Д. К., 27. марта. — Сьогодня пополудни відбулися масові віча в 15 стейтах Злучених Держав у справі світового розоруження. Почин до скликання віч дав „Жіночий Комітет Світового Розоруження", якого панна Емма Волд є предсідателькою.

Мітинг у Вашингтоні відбувся в „Національному Театрі". Промовляв на мітингу сенатор Бора, із стейту Айдаго, автор сенатської резолюції, яка домагається скликання конференції в справі розоруження Злученими Державами, Великою Британією і Японією. Також говорив конгресмен Фрір зі стейту Висконсин і другі бесідники.

Мітинг приняв резолюцію, яка взиває президента Гардинга, щоби скликав міжнародню конференцію в справі розоруження, і пропонує, щоби збільшенне видатків на зоруженнє здержано, поки не відбудеться така конференція.

8.000 БУДІВЕЛЬНИХ РОБІТНИКІВ В НЮАРКУ Й ОКОЛИЦІ ГРОЗИТЬ СТРАЙКОМ.

НЮАРК, Н. ДЖ., 26. марта. — „Товариство будівляних підприємців" повіта Ессекс, в стейті Ню Джерзи, постановило на своїй нараді зменьшити робітникам у своїм промислі від 1. мая с. р. заробітну платню від 10% до 20%.

Зменьшена заробітна платня має виносити:

мулярі $9 до $10 денно; металеві робітники $8 до $9 денно; пломбери $9 до $10 денно; столярі $8 до $9 денно інші $7 до $5.60 денно.

Денна платня карпентерів, пейнтерів, декораторів має остатись тасама.

Підприємці кажуть, що зменьшеннє платень є конечне для розвитку будівельного промислу.

Робітники заявляють, що на се зменьшеннє платень відповідять страйком. Сподіваються, що в Нюарку й околиці страйкувати-ме 8.000 будівляних робітників.

ПЛАТНЯ ДЕРЖАВНИХ УРЯДНИКІВ МАЄ БУТИ ПІДВИСШЕНА.

ВАШИНГТОН, Д. К., 26. марта. — Сенатор Смут (республіканець із стейту Юта) приготовляє разом із знавцями з департаменту скарбу законопроект (біл), який він внесе на надходячій сесії Конгресу, в справі зміни в способі плачення державних урядників.

Платня урядників загалом має бути підвисшена, а се з причини дорожні і з уваги на високу заробітну платню в промислі. Натомісць буде скасована винагорода в формі „бонусу", яку заведено в часі війни.

МАЙЖЕ 3 БІЛІОНИ ДОЛЯРІВ МАЛИ ТОРІК БАНКИ СТЕЙТУ НЮ ЙОРК.

ОЛБЕНІ, Ню Йорк, 25. марта. — Стейтовий суперінтендент банків, Джордж В. Мек-Лафлин, оголосив, що засоби щадничих банків в стейті Ню Йорку дня 31. грудня, 1920, мали 2 біліони і 730 міліонів долярів засобів; се є зріст о 273 міліони долярів понад 1919 рік.

НАСЕЛЕННЄ СТЕЙТУ НЮ ДЖЕРЗИ.

ТРЕНТОН, Н. ДЖ., 26. марта. — Говернор стейту Ню Джерзи, Едвардс, оголосив звідомленне, що спис людности з 1920 року виказує, що стейт Ню Джерзи має 3,155.900 душ населення.

Населеннє поодиноких міст виносить: Етлентик Сіти 50.000; Кемден 96.000; Пасейк 63.000; Петерсон 135.000; Трентон 120.000; Джерзи Сіті 300.000; Плейнфілд 27.000; Орендж 33.000; Клифтон 26.000; Елизабет 100.000; Нюарк 420.000; Перт Ембой 42.000; Бейон 77.000; Гобокен 68.000.

АРТИКУЛИ ПОЖИВИ ТАНІЮТЬ.

ВАШИНГТОН, Д. К., 25. марта. — Бюлетень міністерства праці виказує, що артикули поживи в Злучених Державах подешевіли в минулому місяці лютім о 4½%.

АНГЛІЙСЬКІ ФАБРИКАНТИ ОДІННЯ ХОТЯТЬ ЗДОБУТИ АМЕРИКАНСЬКИЙ РИНОК.

ВАШИНГТОН, Д. К., 26. марта. — Англійські фабриканти мужеського одіння приготовляються до наслання своїх товарів на американський ринок. Їх ціни є низші від американських і тому та насилка збила би дорогі ціни одінь в Америці.

Перепоною в планах є лише заповіджена республіканцями висока тарифа на ввожені товари із заграниці.

ПОМІЧ З АМЕРИКИ ДЛЯ ГОЛОДУЮЧИХ ХІНЦІВ.

ВАШИНГТОН, Д. К., 26. марта. — Чардз Р. Крейн, американський амбасадор в Пекіні, столиці Хін (Китаю), прислав каблеграму, в якій сповіщає, що фонди на голодуючих Хінців, які прислано з Америки вистарчають на ратованнє від голоду 6 міліонів Хінців, але ще треба помочі для 3 міліонів голодуючих, для яких досі нівідки не прибула поміч. На ратованнє їх треба 8 міліонів хінських долярів, то є около 4 міліони американських долярів.

ДЕБС ВЕРНУВСЯ ДО ТЮРМИ.

АТЛАНТА, Джорджія, 26. марта. — Евген В. Дебс вернувся з Вашингтону самий і зголосився до своєї келії в тюрмі. При вході до вязниці подав руку начальникови тюрми і сказав, що він вдоволений з розмови з міністром судівництва Дагерті у Вашингтоні.

УБИЙНИК З ПЕРТ ЕМБОЮ ЗГИНЕ НА ЕЛЕКТРИЧНОМУ КРІСЛІ.

НЮ БРАНСВИК, Н. ДЖ., 25. марта. — По 15-минутовій нараді суду присяжних присуджено Нігра, Джорджа Вашингтона Найта, що убив органістку Вилсонову, винним убийства 1-ої степени. Засуджено на кару смерти в електричнім кріслі, в тижни від 2-ого мая с. р.

ОПРИШОК ЗАМОРА УБИТИЙ.

З Мексика, столиці Мексика, доносять, що славний мексиканський опришок, Петро Замора, умер наслідком ран, які одержав в борні з мексиканськими урядовими військами.

Він робів ріжні бої зі своїми ватагами проти урядових військ в Мексику протягом 10 останніх літ.

Його імя було славне якозвісного завзяття не лише в Мексику але й заграницею.

Іноді він видав борні і вертався на село хазяйнувати, але по якомусь часі звичайно знова виринав на овиді і вертався до воєнного ремесла та до життя повного буйности і пригод.

В часі останньої своєї осінної виправи „проти панів" він полонив був 7 Американців і кількох Британців, але всіх випустив на волю добровільно.

Кажуть, що він узяв був теж в полон богато дівчат, та що 16 з них поповнило самовбийство, не хотячи іти в гереми вождя опришків.

ЯК СТОЯТЬ АМЕРИКАНСЬКІ БОНДИ ПОЗИЧКИ СВОБОДИ.

(З грошевого торгу в Ню Йорку, дня 26. марта, 1921).

НЮ ЙОРК, Н. Й., 26. марта. — На нинішньому грошевому торгові американські бонди Позички Свободи продавано по такій ціні:

1. Першої позички, 3½% $90
2. А. Другої позички 4% $87.20
2. Б. Другої позички 4¼% $87
3. Третьої позички 4¼% $90
4. Четвертої позички 4¼% $87
5. Пятої позички Побіди (4¾%) $97.60.

Хто купить тепер наприклад бонд 100-доляровий 1-ої Позички Свободи, то він платить $90, значить відразу зароблює 10%, а з річним відсотком (який дістає що пів року за купони), має разом зарібку в першому році річно 13½%. Сі бонди є платні в роках від 1932 до 1947, значить протягом 11 до 26 літ, в яких властитель бонду буде далі брати по 3½% коли його тимчасом не перепродасть дальше.

Хто купить бонд другої Позички Свободи, заробить в першому році разом з процентом 17%, а в дальших роках по 4% або по 4¼%. Бонди платні від 1927 до 1942 року, значить за 5 до 21 літ.

Хто купить 100-доляровий бонд 5-тої Позички Побіди, то зароблює в першому році разом з процентом лише $7.15, а в дальших роках дістає проценту 4¾%. Сі бонди є найскорше платні, бо на другий (1922) і на третій (1923) рік.

Хто хоче на ощадність вложити на 1 рік або 2 свої гроші, тому добре купити бонди 5-тої Позички Побіди (Викторі бондс).

ВЕЛИКЕ ВІЧЕ В НЮ ЙОРКУ В СПРАВІ ТОРГОВЛІ АМЕРИКИ З РОСІЄЮ.

Минулої неділі відбулося в Ню Йорку велике віче в „Карнеґі Гол", за платним вступом, на якім сенатор Кінг промовляв проти большевиків, а сенатор Франс обороняв їх. На віче прибуло 2,000 учасників. Проводив зборам судія Алтон Б. Паркер.

Вже з самого зачатку учасники мітингу піднесли крик, коли їх повідомлено, що не буде голосування над тим, чи Америка має зачати торговлю з Росією чи ні. Деякі кричали чужим акцентом: „Ми заплатили по $2, ми хочемо голосувати!"

Коли остаточно по довгих короводах публика видихалась і прийшла до себе, зачав говорити сенатор Кінг. Ледви він згадав імя бувшого президента Вилсона, піднеслись крики і сичіння. Тоді голова зборів судія Паркер підніс руку вгору, аби публика успокоїлась і сказав, що додасть бесідникови стільки часу до говорення, скільки публика йому забере криком.

Відтак сенатор Кінг меньшеньше більше говорив спокійно, що хвилі нагадуючи зібраним, що між ними є большевики, комуністи і форнери, котрі не розуміють ані вміють пошанувати американських установ, отже радше повинні забратись до Росії, котру так собі сподобали. Він різко критикував ціле большевицтво. Казав, що з Америки ніхто не боронить возити товари до Росії, але Росія не має чим платити. В лютім, казав він, большевики оголосили, що мають 376 міліонів рублів в золоті (188 міліонів долярів), які теж не всі є властністю Росії (там є і румунське золото), а які покривають експорт Америки протягом трох днів. Росія, додав він, за 9 місяців 1920 р. купила заграницею за 9 міліонів долярів товарів, з чого четвертина була з Америки. Росія, кінчив він, не продукує, не має надвишки продуктів, отже не може торгувати. Впрочім, совєтська влада в Росії до року впаде і все зміниться.

Потім говорив сенатор Франс котрий осуджував політику аліянтів і адміністрації бувшого президента Вилсона супроти Росії, яку назвав політикою воєнною. Він казав, що Росія хотяй не може платити, але може брати товари на кредит, а селяни Росії колись сплатять збіжем за се, що совєтська влада дістане з Америки.

ВЕЛИКИЙ ЦИРК В НЮ ЙОРКУ.

В найбільшій галі Ню Йорку, в „Медисон Сквер Гарден" зачав минулої суботи свої представлення найбільший цирк у світі злучених компаній: Ринґлинґ Бродерс та Барном і Бейлі. Представлення двічі денно, сполудня і вечером; ціни від 50 центів до 3 доляри. Цирк має дуже велику менажерію і має гориля, одиноку, як каже, в неволі. Крім всяких розмаїтостей є передівсім циркова ява 100 кльовнів.

РІЧНИЙ ПРИХІД СІПІЯРА МАЙЖЕ ЧВЕРТЬ БІЛІОНА ДОЛЯРІВ.

МОНТРЕАЛ, Квібек, Канада, 24. марта. — Зелізнича компанія „Кенедієн Песифик Рейлвей Компені" мала усього приходу в минулому році 216 міліонів долярів; з того осталось чистого зиску на дивиденду між шеровців 21 міліонів долярів, а пів міліона долярів зложено до пенсійного фонду.

НІМЦІ ВІДНОСЯТЬСЯ ХОЛОДНО ДО РОСІЙСЬКОЇ ТОРГОВЛІ.

Як доносять з Берліна, так німецький уряд як і німецькі купці відносяться дуже холодно до торговлі з Росією. Головною причиною такого відношення має бути те, що німецькі купці не бачать можливости зі сторони німецького уряду помагати в якийнебудь спосіб або охоронити німецькі торговельні інтереси в Росії. Такого переконання набрали Німці через відомий атентат на графа фон Мірбаха, колишнього німецького амбасадора в Москві, убитого російським революціонером, та через недавні справозданя теперішнього амбасадора Німеччини в Росії, д-ра Карла Гельферіха, на котрого життє роблено в Москві кілька невдачних атентатів.

Межи московським та німецьким урядом ідуть тепер переговори за те, як поладнати телеграфічні, телефонічні та почтові зносини межи Росією та Німеччиною, та як запевнити недоторкаємість німецьким представителям в Росії. Про торговлю говориться дуже мало. Німецьке правительство все ще держить під своєю контролею гроші Йоффе, до котрих зголошуються ріжні претенденти з пропозиціями.

ПРОПАВ З КОРАБЛЯ.

До Злучених Держав приїхав оноді норвезький корабель Бергенсфіорд. На ньому їхав Норвежець Тор Даль. Підчас подорожи на повнім морю Тор Даль пропав без сліду. Люди бачили його рано, як він вийшов зі своєї каюти та пішов на поклад перейтися мимо страшної бурі, яка шаліла на океані. Коли він не вертав через кілька годин, корабельна служба почала шукати за ним. Мимо усильних пошукувань не найшли. Тому капітан корабля припускає, що або Даль самий вискочив з корабля в океан або його змела велика филя. Тепер поліція розвела слідство над його смертю.

Даль був дуже богатий купець; лише півтора року тому одідичив він від батька маєток, котрий оцінюють на 32 міліони долярів. До Америки їхав він на домагання нюйорського прокуратора, котрий подав його як свідка проти двох нюйорських детективів, обжалованих за кривоприсягу. Сеї кривоприсяги мали вони допуститися підчас своїх зізнань в суді проти одної пані Ліліен Лав, котру вони обжаловували за неморальне поведеннє з Дальом. Вони казали, що вони застали Даля і паню Лав в компромітуючім положенню і її опісля за нарушення закона про мешкання. Пані Лав на се зізнавала, що детективи вдерлися до її мешкання, щоби пізнійше зробити на ній вимушення, а коли їм се не вдалося, арештували її під фальшивим закидом. Вона говорила, що вони вдерлися до її мешкання зараз, як лише до нього увійшов Даль, щоби говорити з нею про винаєм мешкання, котре пані Лав і її муж постановили відпустити через те, що пані Лав за три місяці сподівалася дитини і хотіла поїхати на село.

ПИШІТЬ ПО НОВИЙ ЦІННИК КНИЖОК НА АДРЕСУ:

„SVOBODA",

83 Grand St., Jersey City, N. J.

Польсько-французький союз виходить на яв.

ТІСНИЙ СОЮЗ ДЛЯ ОБОРОНИ І ЗАЧІПКИ З ДАЛЕКОСЯГЛИМИ ЗАМІРАМИ.

ВАШИНГТОН, 27. марта. — В урядових кругах одержано начерк згоди межи Францією та Польщею, котрий заключено дня 19. марта сего року.

Вправді, угода говорить, що обі держави заключають угоду лише для цілий оборони на случай неспровокованого нападу, але в умові є постанови, котрі свідчать про те, що умова має богато дальші наміри. Передовсім, обі сторони зобовязуються помагати собі економічно при відбудові краю. Кромі сего, оба краї зобовязуються поступати згідно в усіх питаннях, відносячихся до внутрішних справ, і кожда сторона зобовязалася радитися другої перед заключеннєм нових зобовязань в справі політики в Европі.

Американські урядники, котрі мали нагоду бачити услівя сего договору, заявляють, що се найтісніший союз, який коли небудь був заключений від часу завішення оружа межи Німеччиною та аліянтами. На їх думку, на основі сего договору Франція обовязана підпирати претенції Польщі до промислового округа на Горішнім Шлеску та польські претенсії до територій, що лежать на схід від польської національної области.

Розрухи в Німеччині тревають далі.

ЕКСПЛЬОЗІЯ БОМБИ НА ДВІРЦИ В БЕРЛІНІ.

БЕРЛІН, 27. марта. — Послідна доба зусиль німецьких комуністів зазначилася рядом вибухів підложених бомб.

Нині раненько населеннє міста Берліна розбудилося від страшного гуку, спричиненого вибухом бомби, підложеної на зелізничім двірци в Берліні. Бомба знищила зовсім комнату, в котрій вона була підложена, але самому двірцеви не зробила більшої шкоди. По сусідних домах повилітали шиби. Поліція припускає, що злочинці хотіли перервати зелізничу комунікацію, бо бомбу підложено в домі, котрий стоїть під мостом, на якім є чотири зелізничі тори.

КРОВАВА БІЙКА МЕЖИ ПОЛІЦІЄЮ ТА ТОВПОЮ.

БЕРЛІН, 27. марта. — Накликі комуністів до загального страйку не мали великого успіху, однак через цілий день ішли неспокої по вулицях міста. В однім місци товпа під впливом промов кинулася на невеличку патрулю поліції. Поліція зараз дала огня, убиваючи три особи на місци. Послідної ночи горстка комуністів напала в ночі на поліцмена і убила його.

БОЛЬШЕВИЦЬКА ПРОПАГАНДА В ПЕТРОГРАДІ.

БЕРЛІН, 27. марта. — З Петрограду доходять вісти, що по цілому місті розліплено плякати, сповіщаючі, що в Німеччині вибухла суспільна революція, що вона повелася, та що на містах Гамбурзі та Берліні повіває червоний прапор. Німецькі газети підносять, що на думку російських комуністів кров в Німеччині має ллятися на те, щоби хитаючіся прихильники російського комунізму видержали при російськім уряді, задурені вигладами німецької революції. Соціялістичні часописи підчеркують, що московським комуністам мусів сильно пошкодити мир з ненавидженими англійськими капіталістами та польськими дідичами, коли вони аж на таку політику пустилися.

НІМЕЦЬКИЙ УРЯД РОБИТЬ КРОКИ ОБЕРЕЖНОСТИ.

БЕРЛІН, 27. марта. — Німецький уряд зарядив ряд средств осторожности, щоби бути готовим на всяку евентуальність. Передовсім він відкликав усі великодні урльопи для війска та поліції. Вулицями без упину патролюють поліція та жандарми на роверах. Перед поліційними урядами поустановлювано машинові кріси, бо поліція думає, що замахи комуністів звернені передовсім проти них. На публичних будівлях уставлено великі рефлектори.

„СОВЕТСЬКЕ ПРАВИТЕЛЬСТВО" НА СЕЛІ ПІД ГАМБУРГОМ.

ГАМБУРГ, 27. марта. — По всіх портах привернено спокій. Послідний акт комуністичної революції в Гамбурзі була чиста комедія. Дві тисячі комуністів помашерували походом з Гамбурга до села під Гамбургом, котре називається Гестгахт. Парадуючі комуністи розбройли сільську поліцію, заняли сільський почтовий уряд та проголосили „совєтську республику Гестгахт". Але република не існувала довго. Скоро наспіла більша сила поліції і тепер вона почала розброювати і заарештувала ціле „совєтське правительство".

КОМУНІСТИ В АЙСЛЕБЕН ТА МАНСФІЛД НЕ МАЛИ УСПІХУ.

ГАЛЛЕ, 27. марта. — Батальони „зеленої поліції" (так звана поліція безпеченьства) заняла міста Саксонії, з котрих більшість мужеського населення утекла, по части зі страху перед арештованнєм, по части відай на те, щоби взяти участь в розрухах, котрі мають бути пляновані на по Великодни, правдоподібно на второк.

Покищо поліційні власти потрафили здушити розрухи в осередках, як Айслебен та Мансфілд. В Айслебен поліція забрала від повстанців машинові кріси, котрі, як каже начальник поліції, показують, що поліція не лїпше узброєна, як повстанці. Невдача повстання в самім його центрі дає основу міністрови Северінгови до заяви, що до здушення розрухів не буде треба уживати війска, бо сама поліція вистарчить.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUND ED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES.		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign ond Jersey City Rates.		В Джерзи Ситі і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На рік	$10.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів

Телефон „Свободи" 498 Montgomery. Тел. У. Н Союза: 1838 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

Суд над страйкарами в Мінґо.

Вже рік майже минув від часу, як підчас кровавої битви на вулицях міста Мейтеван в Мінґо Кавнті, у Вест Верджінії, погибло десятеро людий.

Справа заінтересувала всю Америку. Заінтересувала не тому, що в битві погибло аж десятеро людий, а тому, що ся битва була одним звеном в довгім ланцюху клясової боротьби межи вуглевими майнерами та властителями вуглевих копалень. Вона обходила не лише тих кільканайцять родин, котрі потерпіли або могли потерпіти через стрілянину, але обходила все робітництво краю, як частина тої великої боротьби, котру вони провадять проти утиску та визиску.

Справа набрала відразу ще тим більшого розголосу, коли показалося, що межи убитими найшовся Алберт С. Фелтс, член детективної компанії Болдвин-Фелтс, а межи тими, що могли бути винуватими убийства, був Сид Гетфілд, начальник поліції міста Мейтван.

Вуглева компанія, проти котрої вуглеві робітники вийшли на страйк, постановила викинути з компанічних домів всіх страйкуючих робітників. Викидати післали детективів компанії Болдвин-Фелтс, котрі взялися виганяти робітничі родини з домів, не подбавши наперед за судовий дозвіл на викидание (варант). Гетфілд пробував не допустити до безправного викидування. Детективи опиралися. Прийшло до правдивої битви, як се собі плянували детективи.

Але битва не скінчилася так, як вони собі плянували.

І в наслідок сеї кровавої битви 16 майнерів та урядників міста ставало на розправу в місті Віліємсон. Понад два місяці вона тревала і ось кілька днів тому вона скінчилася увільненнєм усіх обжалованих. Розправа виказала їх повну невинність.

Та розправа не рішила зовсім страйку. Страйк ведеться далі, хоч розправа може мати важний вплив і на нього.

Ленсинґ про Вилсона.

Бувший державний секретар у Вашинґтоні, РОБЕРТ ЛЕНСИНҐ, котрого бувший президент Вудров Вилсон усунув був дня 12. лютого, 1920, видав тепер в Ню Йорку книжку п. з. „МИРОВІ ПЕРЕГОВОРИ — ОСОБИСТЕ ОПОВІДАННЄ".

Ся книжка оповідає про участь делеґації Злучених Держав в мировій конференції в Парижі, в якій (делеґації) головну хотяй нещасну ролю грав тодішній президент Вилсон і його особистий дорадник полковник Едвард Гавс, а Ленсинґ був зіпхнутий Вилсоном на другорядне місце без жадного голосу.

Ленсинґ довго про се мовчав, ще за часу свого урядовання і по усуненню. Промовив аж потім, як скінчилось урядованнє Вилсона в Білому Домі. Одні дорікають йому за те, що так довго мовчав; а другі кажуть, що добре зробив, бо був би тоді зашкодив американському правительству, а нічому не поміг.

Що-ж є в тій книжці?

Ленсинґ на підставі своїх щоденних записок представляє події від хвилі, коли бувший президент Вилсон рішився був виїхати з Америки до Парижа на мирову конференцію.

Він каже, що відраджував Вилсонови їхати на конференцію, але він злегковажив собі його слова.

Їхав він до Парижа гордий з великими плянами відіграти велику ролю, але там зараз його опанували европейські дипльомати. Він далі вже був і за тайностю мирової конференції, всупереч своїм пойнтам, бо сподівався, що через тайність не буде його ані сенат у Вашинґтоні ані американський нарід контролювати. Европейські дипльомати пустили Вилсона, щоби займався Ліґою Народів, а тимчасом самі хазяйнували, а Вилсон вже тільки їм на все безкритично потакував, тішачись, що зате вони йому притакнуть в справі Ліґи Народів. Через те він годився на такі річи, на які Американець, що держиться американських засад, не повинен згодитись. Коли Вилсон згодився на японську заборчість супроти Хін, признаючи Японії хінський край Шантунґ, в американській делеґації повстала буча. Старий ґенерал Блис написав до Вилсона різкий лист, який закінчив словами, що мир є річ дорога, але є ще дорозші річи від мира, як приміром — засади справедливости.

Далі Ленсинґ оповідає, що Вилсон готовий був зломити конституцію, стараючись, щоби він міг приняти вступний мир в імени Америки без сенату, як се приписує конституція.

Вилсон, каже Ленсинґ, підніс засаду самоозначення народів, але потім самий її потоптав.

Загалом книжка Ленсинґа є засудом на Вилсона яко політика і дипльомата.

Він вмів вписувати ріжні красні засади в свої „спічі" як професор, що богато читав про такі засади, а користаючи зі свого виїмкового становища, гордо і голосно їх виголошував, — але коли прийшло за них постояти, їх боронити і ділом виказати вартість своїх слів, він уступав, уступав і уступав. Аж вкінці цілком уступив яко політик і дипльомат, хотяй ще якийсь час сидів на президентському кріслі.

Прийшов до Білого Дому як професор, а відійшовши іде до адвокатської служби, не до політичної.

Се стверджує, що Вилсон був тільки проповідником великих слів, але не політиком американським великої міри.

Що привіз Пілсудский з Парижа?

Я вже Вам писав з приводу їзди Пілсудского, начальника польської держави, до Парижа, представляючи з окрема його ролю в українській справі.

Що їзда Пілсудського до Парижа була для Польщі дуже потрібна, се ясне. Начальник держави не їде в гості до другої держави без конечної причини.

При тім треба взяти на увагу, що Польща хоч зі становища права є самостійною державою, в дійсности є залежна від держав антанти. А що поміж державами антанти Франція найбільше опікується Польщею, то ясно, що Польщі хотілося оперти своє відношення до Франції на тривких основах.

Що в сім напрямі осягнув Пілсудский у Франції не відомо, бо такі річи держаться в тайні, — не вважаючи на те, що президент Вілсон проголосив був війну тайній дипльоматії.

Можна певне сказати, що справи, які старався полагодити Пілсудский у Парижі були отсі: Справа тіснійшого союза між Францією й Польщею, справа плєбісциту на німецькім Шлеску, справа східних границь Польщі і окрема справи Східної Галичини.

Що-до союза між Францією й польщею маємо загальні відомости, що між сими обома державами мав бути заключений військовий союз з характером **технічної кооперації.** Се значить, що Франція має дати Польщі інструкторів для орґанізації армії і на випадок, коли-б Польща мусіла вести війну чи з Німеччиною чи з Росією, Франція дала би їй всі потрібні технічні засоби (оружя, амуніцію, одіж і т. д.). Одначе сей союз не йде так далеко, щоби армія Франції була обовязана йти на поміч Польщі.

Що-до плєбісциту на німецькім Шлеску, то коли він випав би в корить Польщі, то ясно, що антанта зараз передасть сей край Польщі. За те неясно, що станеться, коли-б плєбісцит випав у користь Німеччини. На той власне випадок Польща старається, щоб Німеччина сього краю не дістала. Що в сій справі у Франції обіцяли Пілсудскому, невідомо.

В справі Східних границь Польщі Польща хотіла би, щоб держава антанти признали їй ті границі, які вона осягнула у вступнім мирі в Ризі з Совітською Росією й Радянскою Україною. Сей мир признає Польщі великі простори земель українських і білоруських, а також дає їй змогу загарбати литовську столицю Вильно з областю.

Доси антанта стояла на тім, що не Польща в переговорах зі східними сусідами, але **сама антанта** має визначити східні границі Польщі. Так границі теоретично найвисша Рада вже навіть визначила: є се т. зв. лінія Керзона, ухвалена Найвисшою Радою 8. ґрудня 1919.

Одначе ся лінія Поляків не вдоволила. Тому вони так старалися найперше в угоді з Головним отаманом Петлюрою, а потім у мирових переговорах з Совітською Росією й Радянською Україною осягнути ліпші границі, щоб поставити антанту перед довершений факт і осягнути в неї потвердження тих границь.

В сій справі мабуть не вдалося Пілсудскому осягнути **рішаючого** успіху.

..Підчас приняття Пілсудского у президента французької републики Мільрана Мільран, відповідаючи на тост Пілсудского, між ин. сказав: „Польща ще й далі дожидає часу, коли в кінці будуть визначені її границі, які відповідатимуть **оправданим** домаганням Польщі і тим великим принципам, яким запевнила тріюмф побіда держав антанти"...

Коли-б сі слова Мільрана брати дословно, то справа східних границь Польщі стояла би дуже зле, бо **домагання Польщі в сій справі ані не є оправдані ані не відповідають великим принципам самовизначення народів.** Але ми знаємо, що антантські дипльомати — як і їх попередники з віденського конґресу 1815 р. — вміють у гарні, високі справедливі слова вбирати **найбільші злочини,** які вони сповняють на народах. Тому зі слів Мільрана не можна вносити, що домаганнє Польщі в справі Східних границь будуть рішучо відкинені.

За те слова Мільрана ясно говорять, що Польща **мусить ще ждати** на визначення своїх східних границь.

На **некористь Польщі** в справі східних границь промовляла би стаття в париськім дневнику „Petit Parisien", поміщена з приводу побуту Пілсудского в Парижі. Сей дневник, який має тепер оставити в зносинах з французьким міністерством закордонних справ, написав:

„Франція рішучо застерігається проти походу Польщі поза її етнографічні межі. Твердий досвід навчив нас, що в політиці важко зберегти холодну голову. Чому закривати очі на факт, що найбільші приятелі Польщі, саме тому, що вони найбільші її приятелі, в деяких моментах почувають трівогу. В першу герґу згадатиб про справу Вильна. Там сидить ґен. Желіґовський, який є ставленником Польщі. Найвища Рада порішила, що про приналежність Вильна має сказати своє слово само населення. Народне голосування мусить відбутися і цю справу держить в руках Союз Народів. Польща не може робити тут трудноші. А так само незвичайно серіозно представляється справа східних границь Польщі. Тут рішаючою є ухвала Найвищої Ради з 8-го грудня 1919-го року, яка визначила Польщі на Сході границі, що у своїм загальнім начерку покриваються з етноґрафічними межами країни. Та що діється? Після заключення Польщею прелімінарного договору в Ризі, Захід зі зачудованням довідався, що Польща присвоїла собі границі, які положені о кілька сот кілм. далі на Схід і доходить майже аж до Двини. Кажучи иншими словами: Польща інкорпорувала на Сході території більше російські чим польські. Франція не моглаб піти за Польщею тим шляхом. Бо, щоби Польща жила, то вона мусить бути оглядна супроти завтрішної Росії і не може Польща нерозважно перти Росію у німецькі обійми. Ось чому рижські кордони є небезпекою для Польщі й Европи".

Сказано — як бачимо — зовсім розумно. Але дотеперішній досвід учить, що держави антанти, коли прийшло до рішення, все уступали перед польськими претенсіями.

В кінці що-доСхідної Галичини маємо тільки коротку відомість польської преси, що Пілсудский, вернувши з Парижа, мав сказати, що справа Галичини стоїть добре для Польщі.

Відень, 19 лютого 1921.

Д-р Михайло Лозинський.

ДОПИСІ

АҐЕНТАМ НЕДІЛИМОЇ РОСІЇ.

Ню Йорк, Н. Й.

В ч. 67. „Чорносотенських Вістий", орґану неділимої Росії, появилось письмо з віча 20. марта с. р., в якім кажеся, що Комітет Злучених Товариств в Ню Йорку мавби бути на услугах якихсь кариюристів. Се є одна із тих многих брехонь, на яку можуть здобутися морально низько упавші паничі з хуліґанських „Чор. Вістий", котрі брешуть на всі заставки і обманюють дурними фразами українське робітництво, щоби в той спосіб добути собі вигідне життя.

Комітет Злучених Товариств се зорґанізоване вільнодумне українське робітництво. Доказом сего є те, що на віче запрошено бесідників ріжних поглядів. Хоч Комітет Злучених Товариств однаково трактував всіх бесідників, однак на вічу пізнав, що Дмитришин і Дурдела не додержали свого слова чести, але використали виступ для безпідставних підлих, особистих нападів, а зате ми пізнали, що до дискусії з фактами проти О. Ревюка паничі „мальчики без штанов", не вдержуться.

На будуче Комітет буде знати, як поводитися з шайкою Жидів, Поляків і Москалів, яка має на ціли розбивати українські віча. На вічу 20. марта с. р. дано свободу слова і вільного вступу для всіх, однак на будуче не дамо тій шайці нагоди розбивання українського віча.

Який напрям має мати Комітет Злучених Товариств, про се не будемо питатися аґентів неділимої Росії.

Слідуюче віче скликуєся на день 3. цвітня с. р. в сали Народного Дому.

Рівночасно приготовляєся ряд відчитів про справи, котрі займають українське робітництво. Час і місце відчитів і дальших віч оголоситься в своїм часі.

Ню Йорк, 22. марта 1921 р.

Комітет Злучених Товариств
в Ню Йорку.

—o—

ЯК ЖИВЕТЬСЯ ВОЄННИМ ІНВАЛІДАМ В ПОЛЬЩІ?

(Лист інваліда до свого шваґра в Америці).

Краків, дня 18. І. 1921.

Дорогий Шваґре! Доношу тобі про своє здоровлє і поводженнє. Я з ласки Бога здоров, а поводженнє — от як при війску. Дорогий Шваґре, маю одну просьбу до Тебе. Будь так добрий і зроби се, о що Тебе буду просити. Я хочу подати дещо до ґазети про інвалідів, як живуть в польській державі і як їх польське правительство трактує. Хочу описати, як нас вивозили з Кракова до Брухович дня 18. 6 1920.

З початку світової війни в 1916 році Австрія заложила в Кракові Школу Інвалідів, а саме шкільний відділ при Зеленій улиці, відділ промисловий при улици Смоленській, а шпиталь для інвалідів при улици Міцкевича. Вони істнували аж до року 1920, коли настало польське панство і зачали урядувати, як давно за часів королів. Польській буржуазії не подобалося, що інваліди ходять по місті на кулях, бо їм заважали на тротоарах. Щож зробили? Скликали посидженє в маґістраті і ухвалили одноголосно, що треба інвалідів вивезти поза місто до Брухович, де були бараки, побудовані Австрією для російських плінників. Інвалідська делеґація їздила в тій справі до Варшави до міністра війни Сєсновского, до начальника панства Пілсудського і просили, щоби інваліди як жертви війни могли лишитися в Кракові. Делеґація, зложена з інвалідів, їздила до Варшави три рази і отримала слово чести від міністра війни Сосновского, що дасть розказ здержати вивіз інвалідів з Кракова. Делеґація вернула з Варшави дня 15. 6. 1920, а дня 18. 6. 1920 ґенерал Штілєр, командант ґарнізону Кракова, дав розказ, щоби примусово забрати інвалідів і не зважати на розказ міністра війни. Інваліди покладалися на слово міністра війни і постановили не піти з Кракова. І тоді прислано велику компанію жандармів, але однако інваліди відмовили їм послуху. Тогди майор дав розказ ужити „бялей броні", баґнета! Жандарі так і зробили. Коли хотіли дістатися до шпиталю, били темних каліків по головах. Одному темному розбили голову, одного забито на смерть, а богато ранено. Потім забрано кухню і маґазин примусово на вози і вивезено до Бруновіц, до перегнилих бараків, щоби скорше позбутися военних каліків, кажучи до них: „Ви є тягаром Польскеґо Паньства".

Коли, інваліди просять о яку запомогу, за одіж, то їх відсилають до Австрії, кажучи: „Ви боронили Австрії, най вам Австрія дасть". Не ліпше трактують польських калік з року 1918. і 1919. Як в шпитали вигоять якого каліку без руки або без ноги, то наганяють просто до дому ще хорого, не дають часу вигоїтися добре, а як каліка просить супровіту або пенсії, то дають 35 марок на місяць. От така доля калік в Польскім Крулевстве. Богато инших кавалків мігбим написати, але з браку місця мушу кінчити. Дорогий Шваґре, прошу старанно переписати і подати до часописий, най світ знає, що в Польщі діеся.

Гаразд!

О. М. Н.

УКРАЇНСЬКІ ВІСТИ.

БУНТ В КАМЕНЦІ ПОДІЛЬСЬКОМУ.

ЛЬВІВ, 12. лютого. — **З Каменця Подільського, на Поділю, доносять, що дня 24. січня с. р. збунтувався був там полк козаків 60-тої дивізії та увязнив „чрезвичайку" (надзвичайну большевицьку комісію для давлення революційного руху) разом з її комісарем Ніковським і урядником Кадишевом.**

Два дні пізнійше прибув до Каменця подільського відділ Хінців (Китайців), зложений з 280 людий. В самому Каменці Подільському убито 48 осіб.

СЕЛЯНСЬКІ ПОВСТАНЦІ В КИЇВЩИНІ.

ЛЬВІВ, 12. лютого. — **Польська ґазета „Наруд", яка виходить у Варшаві, подає такі відомости від одного збігця, що прибув з Киева до Варшави:**

Совєтська центральна влада досі ще не вернулася з Харкова до Киева. Большевики бояться вертатись до Киева ізза страху перед селянськими повстанцями кругом Киева.

„Червону армію" роздроблено на дрібні частини, які без настанку ведуть бої з добре зорўженими повстанчими силами і з народом, який є ворожо настроєний проти большевизму. Найострійше виступають проти большевиків селяни уманського і козятинського повіта в Київщині.

Деякі повстанчі відділи, як отамана Струка, Мордулевича, Шепеля і Марусі Чорної (Сокольовської), є дуже добре зоружені і заосмотрені в амуніцію.

Населенне по селах відноситься до повстанців дуже сердечно.

Сподіваються, що на весну розгориться великий повстаний рух проти большевиків по всій Україні.

РУМУНИ ХОТЯТЬ ЗАІНТЕРЕСУВАТИС УКРАЇНСЬКОЮ СПРАВОЮ.

Львів, 12. лютого. — **Румунська часопись „Дімінеата", яка виходить в Букарешті, столиці Румунії, в 51. числі помістила статтю з румунських кругів, в якій звертає увагу на потребу румунському загалови заінтересуватись українського справою.**

КОМБІНАЦІЙНА ПРЕМІЯ В КНИЖКАХ

ДЛЯ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ „СВОБОДИ".

Видавництво У. Н. С. „Свобода" постановила поновити премію для передплатників „Свободи", однак у відмінній від попередної премії формі.

Попередна премія з місяця січня с. р. полягала на тім, що кождий передплатник, котрий прислав передплату в тім місяци, дістав премію від річної передплати книжок вартости $2.00, від піврічної $1.00 а від чвертьрічної 50 цнт.

Теперішна комбінаційна премія в книжках, яку отворимо з днем 1-го квітня буде тривати аж до відкликання. З тої премії будуть мати право користати всі ті пп. передплатники, котрі надішлють свої передплати почавши від 1-го квітня с. р. і ті передплатники, котрі прислали свої передплати в місяцях **лютім і марцю с. р.**

На сю комбінаційну премію призначується знижену ціну на книжках. І так:

Хто пришле цілорічну передплату і $3.00 на книжки, той дістане книжок вартости $6.00.

Хто пришле піврічну передплату і 1.50 на книжки, той дістане книжок вартости $3.00.

Хто пришле чвертьрічну передплату і $1.00 на книжки, той дістане книжок вартости $1.50.

Передплатник, котрий не схоче скористати з такої обниженої ціни на книжках, а пришле тепер саму передплату, може зажадати від адміністрації „Свободи" прислання йому **Преміового купону на книжки,** який передплатник буде міг в довільнім йому часі викупити, присилаючи на книжки одну з висше згаданих квот.

Щоби чимось винагородити тих пп. передплатників котрі прислали свої передплати в місяцях **лютім і марци,** поширяємо сю премію знижених цін на книжках і на них, і дозволяємо їм жадати від адмін. „Свободи" вислання їм такого купону, або можуть відразу присилати відповідну до присланої ними передплати квоту на книжки, а їм вишлеться кождого часу книжки подвійної вартости.

Преміові купони знижених цін на книжках будуть видавані кождому передплатникови з місяців лютого, марця і квітня лише на квоти залежні від надісланої ними висоти передплати, а не більшої.

Книжки належить вибирати з катальоґа книгарні „Свободи". У кого такого катльоґа нема, нехай звернеться до „Свободи". Можна вибирати з катальоґа всі книжки, з винятком букваря і молитвенників. Коли якась книжка подана в катальоґу зістала вичерпана, тоді книгарня „Свободи" вишле иншу книжку.

Хвальне Видавництво „Свободи":

Отсим пересилаю свою передплату в сумі $..........
і рівночасно залучаю $.......... на Ваш Преміовий купон на книжки по обниженій ціні.

Імя ....

Адреса ....

Місц. ....

Вислав передплату дня ....

УВАГА: Сей купон проситься витяти і прислати на адресу „Свободи" враз належитостию за передплату і книжки, або заховати його і в довільнім часі скористати з сеї премії зниженої ціни на книжках.

Адреса:
„SVOBODA", 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

ВІДДІЛ ОХОРОНИ ЗДОРОВЛЯ.

Док. мед. МУСІЙ КАДЕЦЬ.

Справленнє помилки. В статті про плямовий тиф з понеділка 21 с. м., в ріжних назвах тифу надруковано через помилку „кишкова" замісць „кішова" зі слова „кіш". Ціла та фраза має бути: „Плямовий тиф (також: тифус; висипковий тиф; шпитальна, кішова, корабельна, та вязнична горячка)".

Кішова горячка чи плямовий тиф є цілком окрема недуга від кишкової горячки чи черевного тифу й тому нинішня статтє буде про отсю недугу.

ЧЕРЕВНИЙ ТИФ.

Черевний тиф (також: кишкова горячка; нервова горячка; осіння горячка; тифоїд; червінка; глухачка) є загальна інфекція тифозними бацилями із запаленнєм кишок та зараженнєм їх пасокових залоз, спуханнєм селезінки та інших орґанів.

До другої половини 18 століття черевний тиф не відріжняли від плямового. В кінці 18. століття анґлійський лікар Джан Гоксгам перший завважив велику ріжницю між „небезпечною наглою горячкою та повільною нервовою горячкою". Потім французські лікарі почали відріжняти сі дві недуги і в 1829 р. знаменитий лікар Луіс в своїй праці про тиф, пошесть котрого тоді переживав Париж та інші місцевости Европи, для відріжнення від плямового тифу назвав його „тифоїд" тому, що він лише подібний до тифуса але не є тифус. Пізнійше знов в 1837 році один із студентів Луіса, американський лікар Джерард по приїзді з Парижа продовжував студіювати тиф в Филаделфії і перший так дуже виразно виложив всі ріжниці між одним тифом та другим, що жадного сумніву не могло більш бути в тім, що то є дві окремі недуги й з того часу так їх і розглядують.

Всі епідемії тифу хоч і рахувались яко плямові, але тепер відомо, що оба тифи істнували й теперішний черевний тиф розглядали яко форму чи комплікацію плямового.

Причини черевного тифу та як він передається й розповсюджується.

Причиною черевного тифу є бацилі Еберта, так названі після німецького лікаря Карла Еберта, котрий перший відкрив їх в 1880 році. Вхід до тіла людського бацилі находять головним чином через рот: пожива і вода, опоганювані бацилями. Вони забираються до кишок, де починається запаленнє і зараженнє пасакових залоз. З кишок вони забираються в кров та розповсюджуються по всьому тілові, де вони множаться і їх трути (токсіни) множаться та причиняють запаленнє майже всіх орґанів: селезінки, нирок, печінки і т. д. В деяких зараженнє кишкових пасокових залоз доходить до продіркування кишок.

Найважнійше питаннє в причинах черевного тифу се є розповсюджуваннє. І сим питаннєм, хоч вже досить богато відомо, все ще займається лікарський світ. В кінці 19. та початку сього століття, після довгих та докладних розслідувань епідемій тифа, переконалися, що він розповсюджується де водою, котрою користувалися або з річки, куди спускали з міста екскременти й сміттє, чим її опоганювали, або з колодязя, котрий находиться недалеко від відхідників чи смітників й нечисти дістались туди; де молоком, котре для продажі мішали з водою з таких річок, або просто мили посуд тою водою, чи молоко опоганювалось руками „бацілентреґерів" (про се далі); де знов устрицями від опоганеної річки чи озера; де поживою, котра проходила через нечисті руки, чи на котрій мухи сиділи (і про се буде далі); де овочами; та де так званими носителями бациль („бацілентреґер" по німецьки) людьми, котрі хоріли тифом, чи перенесли дуже легку форму тифа, що навіть того не знають, але не увільнились від бациль і таким чином їх екскременти є повні бациль. Вони, не знаючи самі того, дуже легко заражують інших. В останні часи се рахується майже найважнійшим чинником в розповсюджуванню тифа й тому більш докладно про се напишу в слідуючій статті.

Тепер ми бачимо, що з того часу, як сі факти стали відомі, тиф усе став зменьшатись, хоч у богато місцевостях ще й тепер лютує, й по тим самим причинам. Зменьшився він там, де загал скористувався результатами наукових розслідувань і гігієнічні та санітарні услівя уліпшено. Й можна з певностю сказати, що занедужаннє черевним тифом в місцевости є найліпший доказ санітарної інтелігентности загалу, бо раз нам відомі причини та як він розповсюджується, від тифа можна вибавитись. Не бачучи на се, черевний тиф все ще далі панує по всьому світови, де більш, де меньш. В Злучених Державах ще й досі щорічно хорує від тифа біля пів міліона людий, з котрих помирає 35—40 тисяч, що середнім дає смертність в 35 чоловік з кождих 100 тисяч населення. По меньших місцевостях та селах тифу значно більш ніж у великих містах, де є модерні водотоки з фільтрами і добра каналізація. В 1915 році зі кождих 100 тисяч населення померло від тифу: в Ню Йорку6; в Детройті 13; в Болтимор 22; в Бірмінґен, Алабама 40; й у Нешвил, Тенесі 47. Чи із сього не досить ясно, яку ролю тут грають модерні водотоки та каналізація?

В Анґлії смертність від тифа тепер всього 5 чоловік на 100 тисяч населення. В Німеччині за останні 25 літ смертність зменьшилась більш як в 3 рази й тепер вона середнім яких 18 на 100 тисяч населення.

Черевний тиф був одним найгірших батогів армій і вбивав та калічив більш людий ніж порох і кулі. За час громадянської війни 1861—5 рр. Злучені Держави згубили 4 рази більше людий від недуг ніж в боях, а в тім значну частину від тифа. В слідуючій війні з Еспанією в 1898 році, не бачучи на поступ медицини, тиф знову вибив зі строю пяту частину американської армії. В армії в 108 тисяч занедужало тифом 20,800 чоловік, з котрих померло 1,580, що буде біля 9/10 всіх загуб у тій війні. Комісія, що розслідувала сю смертність, приписала розповсюджуваннє тифу запоганеній воді, мухам, котрі розносили заразу і пил.

В південно-африканській війні (Анґлія з Бурами) в 1899—1902 у британській армії з 557 тисяч занедужало тифом 58 тисяч, з котрих 8,225 померло, в той час, як від ран у бою померло 7.582.

З другої сторони японська армія в час російсько-японської війни 1904—5 рр. перша доказала цілому світови силу модерної гігієни, навіть на фронті, коли проводиться діло інтелігентно. За 6 місяців в армії генерала Курокі захоріло 27 тисяч чоловік, з котрих лише 35 було хорих тифом, а в армії ґен. Оку було тільки 66 випадків тифу. Японці мали такі успіхи з тифом тому, що з самого початку війни вони слідили та учили своє війско, як охоронити своє здоровлє на фронті. Роздавали книжочки, де описувалось, як охоронитись від тифу, холери, та чуми. Кожен батальон мав прилади для кипячення води і всім на фронті видавано кипячену воду. Всі колодязі ранійш провірялись, чи вода не запоганена й кожен колодязь мав таблицю „можна пити" чи „лише для миття". Всі відхідники покривались й екскременти дизинфекціонувались. Пожива держалась покритою від мух. Посуда також. При шпиталях були крематорні, де спалювали всі екскременти, сміття й послідки.

В останній великій европейській війні ми ще більш переконалися в тім, що як би не легко було боротись перед тифом, його поборювати можна. Крім сербської армії, де взагалі все було страшенно погано, всі інші армії мали дуже мало тифу. Крім строгих гігієнічних та санітарних мір, всі були вакціновані (щеплені) проти тифу і се мало дуже добрий вплив для оборони від сеї недуги.

Щодо сезону то тиф майже завсіди буває осіню й тому власне його також назвали „осіння горячка". Буває він у всіх частинах світа. Мущини й женщини однаково боліють тифом. Вік, коли найбільш болі ють тифом є від 15 до 25, хоч буває теж в дітий і стариків. Один атак тифу звичайно оберігає від послідуючих, але не можна сказати, що дає імунітет (безпечність проти повторних занедужань), бо відомі випадки, де чоловік болів тифом два рази за один рік. Також відомі випадки, де люди боліли тифом 3 рази, хоч дуже рідко, як напримір з 2000 хорих тифом в одному шпиталі 14 занедужало вже другий раз, один у третій раз.

Обяви черевного тифу.

Період інкубації (час, відколи чоловік заразився до початку обяв недуги) тифу 8 до 21 днів. Починається повільно. Віщуни: відсутність апетиту; неміч; неспокійний сон; біль голови. Часами бігунка й кровотіч з носа. За кілька днів і вже не встає зі свого ліжка; тепер недуга починається.

Перший тиждень:

Горячка підноситься повільно, що вечера висше попереднього вечера, та троха низше вечерньої буває що рана, і в кінці тижня доходить до 104°—105°F (40°—40.5°C). Живіт трохи здутий та уразливий. Звичайно закріп (запір). Коли горячка дуже висока, соннота і маячня.

Другий тиждень:

Горячка лишається високою цілий тиждень. На груді та животі виходить рожево-червоний сип.

Третій тиждень:

(Дуже небезпечний з погляду кишкової кровотічи та продіркування кишок. Також схильність до запалення легких й неміч серця).

Значні зниження горячки що рана. Зменьшеннє замороки свідомости.

Четвертий тиждень:

(Починається одужаннє).

Горячка повільно падає до нормальної степені. Бігунка кінчається. Повільно всі обяви зникають і апетит вертається.

Смертність від черевного тифу 5—12%, одна третя з котрих гине від продіркування кишок. В жінок і дітий продіркуваннє кишок досить рідко буває.

Найлекше тиф перебувають діти. Найгірше — старі, вагітні, алькоголіки, і люди з недугами серця.

Охорона від тифу та його лікуваннє в слідуючій статті.

ЗАМІТКА.

Як би хто хотів звернутися з якими запитами в справі лікарської охорони здоровля, нехай пише на адресу:

Dr. M. M. KADETZ,
c/o Svoboda,
83 Grand St., Jersey City, N. J.

Відповідь може бути у „Свободі", а хто хоче особистої відповіді, нехай долучить заадресовану коверту з 2-центовою маркою.

ПРИГАДКА УКРАЇНЦЯМ В ПАСЕЙКУ, Н. ДЖ.

Українці з Пасейку пригадують через нашу ґазету усьому загалови в Пасейку, Н. Дж., справу **українського дня,** який — як звісно — назначений на **суботу, 16. цвітня с. р.**

Іменно пригадують усім потребу участи в збиранню пушками по улицях міста. Нехай кождий Українець і Українка, без огляду на вік, посвятить день для старого краю і зголоситься до Українського Запомогового Комітету в Пасейку до праці.

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

І. Іванович, Вунсакет, Р. Ай. — Дякуємо за ґазету. По змозі використаємо цікаві вісти.

Іван Слободян, Филаделфія, Па., — Про Народну Торговлю не мзємо більше відомостий крім тих, що були вже в „Свободі".

ПОДЯКА

За підмогу в сумі $50 з причини окалічіння складаю сердечну подяку У. Н. Союзови. Дай Боже, щоб наш Союз розвивався як найліпше. Кождий Українець повинен в нїм стояти, а не по чужих орґанізаціях запомагати. Найліпше належати до своєї орґанізації У. Н. Союза. — **Йосиф Короташ,** член від. 162 У. Н. Союза.

Свідки: Василь Ґерловський, Михаїл Гнатів, Стефан Медвідь.

АРЕШТОВАННЯ ЗА ВИБУХ БОМБИ В ІТАЛІЙСЬКІМ ТЕАТРІ.

Італійське правительство жертвувало нагороду в сумі 20,000 лірів тому, хто відкриє того, що кинув бомбу в театрі Діяна в Міляно, котра коштувала життє 31 особу та ранила коло 100 осіб. Рівночасно оголошено надгороду в сумі 10,000 лірів кождому, що дасть якунебудь інформацію, котра може довести до арешту кидача бомби.

В звязку з бомбою арештовано понад 100 анархістів. Поліція пробує звязати вибух бомби зі соціялістичною ґазетою „Аванті" (Вперед), кажучи, що після вибуху в театрі поліція бачила, як чотирох людий вийшло з театру, сіло на фіякра та поїхало в напрямі до ґазети. Поліція пробувала задержати їх, але вони на се не звертали уваги і утекли.

До анґлійських ґазет доносять, що поліція є тої думки, що бомбу могли підложити іззовні трох людий, з котрих одного арештовано уже; в нього навіть руки мали бути обсмалені вибухом.

ПОЛЬСЬКА ПРЕСА ПРОТИ СОЮЗА З РОМУНІЄЮ.

Краківська польська ґазета „Нова Реформа" пише в одній передовиці на початку місяця марта проти польсько-румунського військового союза, котрий на її думку Франція форсує всею силою. Ґазета каже, що такий союз не може принести Польщі жадної користи, але противно, криє в собі небезпеку для самого існовання польської держави.

Заким зробить таку умову, Польща повинна наперед спитатися: Чи будуча Росія, проти котрої сей союз звернений, згодиться на західну границю Росії? На се відповідь зовсім рішуча: Ні.

Друге питаннє є таке: Чи Франція може дати Польщі які ґваранції на случай, якби будуча Росія почала добувати назад від Польщі забрані нею краї? Відповідь на се питаннє також усім відома; прецінь Франція сама сказала недавно, що вона не пішле жадних війск до Польщі.

Тим менче може принести Польщі якунебудь користь союз Польщі з Чехословаччиною проти Росії або з Румунією проти Німеччини; прецінь Чехи ніколи не будуть боротися проти Росії, а Румуни не будуть брати участи в польсько-німецькій війні.

АВСТРІЯ ПОЗИВАЄ СВОГО БУВШОГО ЦІСАРЯ ЗА ДІЯМАНТИ.

Німецька-австрійська република пізвала перед швайцарський суд Карла Габсбурґа, бувшого цісаря Австрії. Цісаря-втікача позивають за те, що він перепачкував з Відня до Швайцарії коронні дорогоцінности, що представляють казочні суми. Як говорено на парляментарнім буджетовім комітеті, дорогоцінности належуть не до бувшого монарха, але до держави.

Тепер виходить на верха історія тих дорогоцінностий. В падолисті 1918. року, зараз по проголошенню австрійської републики, Карло завізвав перед себе графа Берхтольда, та приказав йому вибрати всі дорогоцінности з державної скарбниці. Берхтольд послухав Карла і віддав дорогоцінности Карлови, котрий повіз їх до Швайцарії. Дороге камінне зложено в однім швайцарськім банку, а декотрі продано, а суму одержану обернено на монархістичну пропаґанду в Будапешті і Відни. Тепер Австрія домагається звороту сих дорогих каменів і взиває швайцарський суд зробити вступнє переслуханнє бувшого цісаря.

Соціялістичні члени комітету заявили, що продаж тих діяментів уможливилаб Австрії упорядкувати свої фінансові відносини на кілька місяців.

СТРАТИТЬ МАЄТОК, ЯК ВІДДАСТЬСЯ.

ТОКСІДО, Н. Й., 26. марта.— Чарлз В. Юлі, котрий помер тут 6 тижнів тому назад, оставив маєток вартости 1 міліон долярів. В його тестаменті сказано, що маєтку може уживати і користати з нього його жінка, коли п ойого смерти не віддасться вдруге. Як віддасться, втратить всі права до користання із маєтку по покійному чоловіці.

НА ПОМІЧ ГОЛОДУЮЧИМ ХІНЦЯМ.

Жертви, які Америка післала для голодуючих Хінців (Китайців), виносять досі понад 4 і пів міліона долярів. В тім є 1 міліон долярів від Американського Червоного Хреста й один міліон від церковних орґанізацій в Злучених Державах. Вернон Манров, голова Американського Комітету Помочі Голодуючим в Хінах у звіті додає, що церковні орґанізації в Злучених Державах крім того, що післали прямо від себе 1 міліон долярів, передали ще й через Комітет понад $400,000.

ІТАЛІЙСЬКІ АНАРХІСТИ МАЛИ ПЛЯНУВАТИ ВИСАДИТИ У ВОЗДУХ ІТАЛІЙСЬКОГО ПРЕМІЄРА.

На зелізниці межи Римом та Леґгорн вибухла бомба і ушкодила зелізничий тор. Поліція припускає, що се був невдалий замах на життє італійського премієра Джіолітті, котрий переїхав поїздом перед самим вибухом.

БАНДИТСЬКИЙ НАПАД В СЕРЕДИНІ ЛОНДОНУ.

З Лодону доносять про відважний напад, виконаний розбишаками в білий день в середині міста на віз міністерства пенсій. Напад мав місце в середині парку. Віз міністерства пенсій віз 2,700 фунтів штерлінґів (коло 13,500 долярів). В парку не було нікого кромі наглядача парку та робітника, що чистив паркові лямпи. Вони чули, як трох людий крикнуло до переїзджаючого воза міністерства пенсій, приказуючи йому задержатися, а коли він звільнив скорість, вони підбігли за возом і вскочили на нього. Так як вони мали револьвери в руках, то оба слуги паркові додумалися, що се мусить бути напад розбійничий, і дали знати на поліцію. Але тимчасом злодії були уже безпечні. Вскочивши на віз, вони приказали візникови їхати чим скорше найлюднійшими вулицями міста до другого парку, де вони висіли і приказали їхати далі до міністерства пенсій. З воза пропали всі мішки з банкнотами та сріблом.

МОСКАЛИ УЖЕ ОРҐАНІЗУЮТЬ МОНАРХІСТИЧНУ ПАРТІЮ.

Як доносять зі Софії, болгарські ґазети подають вістки про зорґанізованнє в Константинополи нової російської партії, котра має стреміти до привернення монархії в Росії. Монархія має бути получена з певною реформою земельною, на основі котрої малі посідачі земельні малиб дістати наділи з великих маєтків. На чолі сего монархістичного руху стоять: Климович, генерал Щілінг, Бунде і другі.

З НІЧОГО ПОВСТАЛА, В НІЩО ОБЕРТАЄТЬСЯ.

(Монольоґ про польську марку).

Виходить собі у Варшаві, столиці Польщі, так звана „Польська Марка" (паперовий гріш) в червоній постаті з білим хусим орлом. Помимо сего, що єсть новою, здоровою, червоною, кождий має до неї якусь відраву. Коли нарочно комусь дістається в руки, то він принимає її з найбільшим жахом; хотяй повнить кишеню по береги, то однак жаден математик не обчислив би сих проклять, що завсіди сиплються на її адресу.

Колиб се так була жива істота, то посивіла-б в одній мінуті. Коли спаде на землю, хідник, на підлогу, в трамваю чи поїзді, то не тільки що нікому не хочеться згинатись по неї, але, противно, кождий топче її свідомо а навіть з роскошию. Колиж переходить з рук хвилевого властителя, до рук сторожа-портера, хлопця від посилки (в роді дарунку) то нема випадку аби принято її зичливо. Ба, навіть жебраки під костелом, діставши сей дар, перестають виголошувати свої моленія, а зачинають клясти і то нераз дуже соромно...

Ціле її щастє полягає тільки в тім, що доля судила коротке їй життє. Пересічно жиє вона 30 днів (повний місяць) почім зачинає пукати (розпадатись) помимо здорового свого вигляду. Правда, підтримують її ще тут ріжні приписані до сего „медицини" як кляйстер, а в потребі пристосовується і „лічничі бандажі" (зі старих ґазет). Оoднак то все триває найдовше два тижні і конець кінцем терпіння її вриваються, і хотівши чи не хотівши, сходить вона із соромом з сего світа (не анживившися), лишаючи по собі в муках улюблену свою батьківщину...

Звичайно діється воно так! Один з останніх її власників, бачучи що починає розкладатись і воняти (оставші стрипухи), що кошт бандажовання перенесе її вартість, кидає до приготованої на се печі, або просто на смітник (там де їй місце), відки змішана з усякими відпадками попадає ще одному властителеви (на ґралі), котрий вже в останнє віддає їй свою прислугу. Так відходить вона до призначеного їй „музею", де гине в морі забуття.

П. С—ук, доктор псі-хольоґії.

ТЕАТРАЛЬНІ ПРЕДСТАВЛЕННЯ

(В сій рубриці містимо оголошення театральних представлень, концертів і забав, не подаючи у них точок програми, імен осіб беручих участь і без довших покликів).

Ціна одної стрічки 10 центів.

DETROIT, MICH.

Спів. Драм. тов. Ів. Котляревського відограє пораз перший в неділю, дня 3. цвітня 1921 р. в Українській Хаті, під ч. 2240 Grayling Av., Hamtramck, Mich. „ТРІЙКА ҐІЛЬТАЇВ", комедія в 5-ох діях зі співами і танцями, М. Нестроя. Управ. Д. А. Вступ 50 цнт. Початок точно о годині 7.30 вечером. Запрошується усіх на це гарне представлення. — КОМІТЕТ. 73-4

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

Оголошення женитьби не приймається. — За оголошення пошукувань платиться 10 центів за стрічку (5 слів), за одно поміщення, за більше разів дається відповідний опуст. Дворазове оголошення з 5 стрічок $1.00.—

Пошукую свого брата ОЛЕКСУ МАРХИВКУ з села Загаєць, пов. Підгайці, Гал. Має перебувати в Канаді. Взиваю його, щоби зголосився на мою адресу для полагодження старокраєвої справи. Хто о нім знає, зволить звернути його увагу на се оголошенне. MYKOLA MARCHEWKA, 13 Lock St., Wilkes Barre, Pa. 72-3

ОНУФРІЙ ЧОВАҐА або краяни з Княздрова, повіт Печеніжин і МАТВІЙ або ІВАН ПРОБІЖАНСЬКИЙ, перебуваючий давнійше в Stewartburn, Manitoba, Canada, зволять подати свої адреси. Маю важні вісти від ваших свояків з краю. W. CISYK, Box 1731, Monessen, Pa. 72-3

ПОТРЕБА ДОБРОГО БУЧЕРА до бучерні і ґросерні. Мусить уміти славянські мови. Услiвя на місци або листовно. Голоситись до: MIKE DOLOSHECKY, 60 Essex St., Jersey City, N. J. 73-5

EXTRA! ДАРОМ! EXTRA!

Вишлемо Вам історію Пригода Бордера та Послюбна подорож; дуже займаючі історії кождому, хто надішле нам за 5 центів марки. Як також катальоґ книжок. Замовлення шліть на адресу: L. PIASECKA, 243 E. 18th St., New York, N. Y. 67вчс77

ФАРМА НА ПРОДАЖ.

21 акрів землі, 6 кімнатовий дім, велика стайня, 1 курник, 2 коні, 2 корови, 50 бушлів вівса, 2 вози, 2 плуги, борони, машина до окопування корни, упряж на 2 коні і упряж на 1 коня. Ціна за все $2.500.00. JULIAN MALUTICH, R. F. D. 2, Cambridge Springs, Pa., Crawford Co. 71-3

ФАРМА НА ПРОДАЖ.

16 акрів найліпшої урожайної землі. Лише одна година їзди з Ню Йорку. 250 дол. за акер. На бажаннє уділяється позичку на будову хати, або будується хату, яку хто собі вибере. По дальші інформації пишіть або голоситься до: R. TRAUB, 63 Park Row, World Bldg. 910, New York City. 69,71,3,5,7,9

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".